

Траян Първанов

ЧЕРВЕНИТЕ ПЕТЛИ

Пътуват призори надвесените облаци - димят, люлеят се под сводовите лунни и хората откриват своите детски образи в дълбокия и топъл кладенец на юни.

Над къщи и дворове с пролетна украса - избила цвят зелен от тухлените зидове отпърво плахо и несмело, се разнася разсънения плясък на крила невидими.

И в миг от взривове изтръпва въздуха - гърмят, преливат се, разтърсват тишината. Петлите пак за яростна верига връзват и дърпат лунното лице към равнината.

Крещат под стрехите и огнените гребени кървят в дворовете като червени рани и в облаци от буйна светлина погребана луната се търкала, изтъняла странно.

О, утро на безсънните петли, които във нощите със предрасъдъка се борят и с господарска ненаситна упоритост отритват суката от безполезни спорове.

Петлите стихват бавно в утринното време и от умора край оградите ще паднат, където жадно върху слънчевото семе нахвърлят се врабчетата, по навик гладни.

Но винаги в деня с червените си брадви, петли бунтовни -
вие неспокойно бдите и не участвате във шумните паради, защото ново утро трябва да родите!
1979

Крум Кюляков

НИКОДИМ

/Следсептемврийска балада/

Никодим си няма стряха,
Никодим си няма дом -
всичко в пепел преобърна
септемврийският погром.
В пепел - майка, първо либе
и невръстни три деца,
в пепел - все отбор другари,
в пепел - родните места.

Безсърдечен вятър шибя
разпокъсано сърце.
Безсърдечен враг погребя
родно, хубаво селце.
Край селото - черна угар -
спят безсмъртни мъртъвци;
там, след бой жесток в горите,
паднаха безчет момци.

Но над пустите полета,
още пълни с топъл дим,
често чуват се копита
на невидим ескадрон;
често нощем тук прелита
септемвриец Никодим -
яхнал силен, непокорен,
непокорен черен кон.

Бягат птици, бягат сенки,
мерне се запустен дом,
искри скачат изпод коня,
изпод коня вихрогон;
гриви веят се широко
и в очите грее плам,
като вятър септемврийски
Никодим е тук и там.

Валери Станков

СТАДОТО НА СЛЕПИТЕ ПАСТИРИ

От хиляди лета пастири слепи
са ни повели някъде нагоре,
където ни очакват сухи репей,
изтръгнати от ветрищата корени,
където подир дъжд едва покълва
тревицата - душица омърлушена,
а вълци с нокти в белите ни хълбоци
изпиват от гръклянците ни сушата.
Пастирите натирият ни пресипнали
и псуват в ямурлуците разпасани,
а ние се катерим все по сипея -
да стигнем до заветните им пасища.
Но там по пладне сянката е мащеха
и слънцето подскача по тоягата,
а някъде в поляните със мащерка
децата им играят с вакли агънца.
Но камъни навред, където свърнем,
обелени от слънцето оврази...
И молим бог в поляните остъргани
от слепите пастири да ни пази.
Но някой ден, езиците прехапали,
ще се свлечем връз тях като лавина...
Че по-добре под ножа на касапина,
отколкото подир слепец завинаги!
1990

Мargarит Минков

* * *

Слънцето, което си измислих, се усмихва, седнало до мене.
Любовта, която ме измисли, ми остави няколко смокини.
Истината, дето ни измисли, вае цвете в тъмната градина.
Мисълта, която ще измислим, ще ни скрие от дъжда напролет.
Лошото, което ще забравим, ще полплаква тихичко на двора.
Вчерашният ден, ако забравим, утре ще почуква на стъклото.
Хубавото, ако го запомним - ето ти във ъгъла пиано,
и минава някой и присяда и просвирва няколко акорда,
а отвън се спира костенурка, да послуша и да си отиде.
1982

Светозар Аврамов

ПОТРЕБНОСТ

Мамо, ела в моя дом -
липсва ми твоята грижа!
Тук ти ще имаш подслон,
аз пак до себе си bliжен!
Бягат забързано дните,
старост приижда внезапно.
Сребърни нишки в косите
връщат ни спомени златни.
Сякаш за миг си отмина
времето, нашата младост.
Колко красива картина:
има ни още и двамата!
Толкова мъдро животът
своите пътища следва!
Живи сме, ето - доброто...
Друго не ни е потребно!
1996

Недогонват го куршуми,
недоглежда врага сган.
Пее вятър, пеят друми,
Никодим е тук и там.
Пее вятър, пеят друми,
Пее скърбен майчин стон, -
по села, поля и ниви
вихром скача черен кон.

Път овчарите му дават,
хляб - орачи и слуги,
стават с меч в ръка и тръгват
пак разбитите тълпи.
Стават с меч в ръка и тръгват

пак безчетни синове -
сякаш плискат се морета,
сякаш пеят лесове.

И в селата страх и ужас.
И в селата радост греи.
Едни - гузните - се крият,
друг в Балкана знаме вей.
И над къщите разкошни
на предател и на враг
се извиха дни тревожни,
дни на ужас и на страх.

Рано порти се затварят,
рано пада нощен мрак.
Над полята светлосини
трепча огнелик байрак,
трепча сянка край реката,
сепва се сънлив покой,
лай разцепва тишината
и се вдигне страшен вой...

После всичко пак замира,
стихват стреснати села.
Ропот-тропот на копита
глъхне в пустите поля.
Ропот-тропот на копита
глъхне някъде далеч
и разлива звънка песен, -
звънка песен, - кървав меч

И над угарите черни
пак се носи боен вик,
и препускат в мрачината
кон до коня, щик до щик...
И над угарите черни,
още пълни с топъл дим,
литнал вее своята чета
септемвриец Никодим
1929

Три позвънявания у Дора Габе

Дарина Герова

От нея чух, че всяко добро нещо – човек, книга, дърво, остава вкоренено у нас и може да изплува в неочакван миг – като звук или усещане, настроение или атмосфера.

Навярно и самата тя – поетесата Дора Габе – е била добро нещо, защото от време на време, в неочакван миг, образът ѝ изплува в паметта ми и ме кара да забравя какво ни заобикаля.

При първото ми позвъняване у тях Дора Габе попита не бих ли я оставила на мира и ме изгони, но взе букетчето уханны теменужки. Втория път влязох в апартамента ѝ на „Толбухин“, сега „Левски“ 45, прекрачих прага и седнах, както и домакинята, върху една табуретка, за да се поклещам и записвам искрените ѝ признания в продължение на три часа. (Интервю като интервю.) А след третото позвъняване на същата врата получих неочакван дар – вечерен рецитал, изнесен от самата поетеса само за мен.

Прогонването не ме оскърби. Жена по природа, Дора Габе винаги понасяше жените. Интервюто ѝ, отпечатано във в. „Отечествен фронт“ на 26 август 1973 г. по случай осемдесет и петата ѝ

годишнина, е огледало на завидна жизненост, припомняне за вечната младост на духа, който не признава оковите на годините. А рециталът... О, рециталът!

Посрещна ме в ранна есенна привечер, а ме изпрати през нощта. Смути ме още на прага – никога не бях я виждала така празнично облечена – в дълга светлолилава рокля от коприна, с черни дантелени маншети и дантелен нагръдник. Миниатюрна бяла кърпичка продължаваше изящната линия на ръката ѝ, обсипана с пръстени.

Познатият кок бе вдигнат по-високо, за да проблясват свободно под полилея бисерните ѝ обици.

Не ѝ се говореше за нищо светско. Радваше се, че не съм поетеса, не ѝ нося новата си стихосбирка. Не ме покани, както други свои посестрими, да

коментираме изтеклия ден, нито дните преди него, нито хората, които познаваме и не познаваме – особено от писателските среди.

Очакваше ме с нетърпение, за да чуя стиховете ѝ, а не мислите ѝ. Бе настроена като музикален инструмент и можеше само да свири:

...
*Усещам как земята се върти,
как мравката не спира.*

...
*Защо не спрат звездите в своя път?
Нима и те не могат да си светят
спокойно и щастливо,
а все трептят, трептят, трептят...*
(„Неспокойствие“)

В оная софийска вечер, пред онази необикновена жена, при мен отново дойдоха илюзията на детството и младостта ни, и нежното усещане за разбирателство между човек и човек, между жена и мъж. Мислено се прекланях пред вечния дух на голямата Габе. Бях сигурна, че духът ѝ е безсмъртен, но не знаех колко ще ни липсват хора като нея само след двадесетина години.

Великият Дон Базилио

Исак Гозес

През месец юли 1994 г., осем години преди смъртта му, във вестник „Стандарт“, под рубриката „Е, и“ излиза материал, озаглавен: „Великият Борис Христов е носил на ръце Васил Цонев, макар и за малко.“ Ще се върнем към написаното с надеждата, че то донякъде обяснява защо обкръжението около Дон Базилио (псевдонима на писателя) го счишаше за велик.

Две са нещата, които Васил Цонев не би могъл да работи никога: военен и архитект, въпреки че и в двете области има солидни познания. Той почти е завършил училище за летци и изцяло архитектура. Съдбата и гладът обаче са го отведжали винаги в съвсем други посоки. Когато се явява на конкурс за актьор, гигантът Владимир Трендафилов ги пита:

- Вие какъв сте?

- Летец, но напуснах, за да стана актьор.

- Трябвало е да останете летец. Кандидатирал се за говорител в радио-то. Пял песни на Луис Армстронг. Търсил изход от следвоенния глад и накрая го намерил в писането. Започнал трудно. Много бързо Челкаш, главният редактор на в. „Стършел“, го извикал и уведомил:

- Моето момче, край. Ти си буржоазен елемент. Танцуваш, харесваш жените, запиши се в РМС (Работнически младежки съюз, предшественик на Димитровския комсомол) и опитай нещо друго.

Цонев съобщил, че вече е секретар на цял квартал на споменатата организация. Това го спасило, но не за дълго. В статия на страниците на сатиричния вестник се възмутил от катастрофалните бъркотии при строителствата на Димитровград и... станал следствен. След пет месеца разследване му казали, че всъщност е прав и че благодарение на бдителността му държавата спечелила 300 милиона лева. Издали документ по този повод. Влюбил се обаче неудачно в дъщеря на „враг на народа“. Този път го уволнили окончателно.

Изхвърлен от журналистиката, започнал като диспечер. Пак в Димитровград. Дошла художничка, за да му покаже агиттаблото, което приготвила. Секунди след това нахълтал Пенчо Кубадински (важен комунистически функционер) в компанията на милиционер. Съобщили му, че вече е семеен. Тогава научил името на жена си, с която съжителства докрай.

През целият си живот Васил Цонев плува, кара колело, ски, спи след обяд и пише от 17 до 19 часа. В него винаги са се влюбвали артистки и никога сервитьорки и фризьорки, защото смятали, че говори глупости.

И с писането нещата стоели по същия начин. Някои го харесвали други – не. Три пъти печелил палмата за най-добър разказ на фестивала в гр. Бордигера, Италия. Навремето един от най-големите шлагери по българските естради бе измисленият от Васил Цонев образ на пожарникар. Той прави критичен анализ на Хамлет и дава някои съвети на Шекспир: „Абе, този Шекспир не вижда ли, че човек не може да седи половин час над един череп и да мисли: Да бъда или да не бъда. Такова пилене на време е недопустимо. Ами ако стане пожар.“ И т.н.

Веднъж му се обадили:

- Бихте ли разказали за пожарникара на среща в Правец (родното място на Тодор Живков)?

Отишъл, разказал, тръгнал си, изпратен с овации и един телефон, даден му лично от Първия.

- Ако имаш проблеми, обади ми се. Обадил се и това спасило една негова пиеса във Варна. За новелата „Размирникът“ важен началник му казал:

- Тази Тодор Живков да ти я пусне. И Васил Цонев му занесъл ръкописа точно с подписа на Тато. Когато великият Борис Христов пристига в България, сред гостите в Бояна е и Васил. Предупреждават го: Ще се намесиш, когато му се приспи. Ето разказа на самия Васил Цонев за това, което се случва после:

„В 8 часа сме пред телевизора. Дават посрещането на Борис Христов. Говори внушително. Аз до него отбелязвам - Ей, този какъв глас има, защо не е станал певец.“

- Аз съм певец, млади човече. Гостът подканя жена си да си тръгват. Иван Славков ме бута: Ти си. Ритам кутия чер хайвер. Тя дрънчи шумно и спира пред краката на певеца. Той гледа невярващ.

- Аз съм единственият, който може

ядат:

„Аз живея за любов, но съм тъй усамотена.“

Нещата се успокояват. Мъжете започват да се оглеждат:

„Аз си имам две съседки“... Лекцията има грандиозен успех. Борис Христов тръгва да прегърне Цонев, а той, тогава тежи 70 кг, подскача в ръцете му и се обръща към Иван Славков:

- Отбележи в биографията ми, че

да рита празни кутии тук, без да го арестуват. Представям се:

- Диригент на хора на децата на софийските девойки. Ще ви изнеса лекция за политическите събития и нашето песенно творчество:

- Руско-турската война играе роля на буржоазна революция. Разорени занаятчии тръгват към столицата. И веднага се явява песента:

„Черен влак се композира от Бургас за София“
После война, а след нея дъщерите на загиналите няма какво да

Борис Христов ме е носил на ръце. До края „Швейк“ си остава библията на Васил Цонев. Когато му е много тъжно, поставя ръката си върху нея. За да се пречисти. Отиде си от тази земя през юли 2002 година.

Отг. редактор: НИКОЛА ИНДЖОВ

Редактор: ГЕОРГИ Н. НИКОЛОВ

Материали за приложението
изпращайте на електронен адрес
100sbp@dir.bg